

SUN'IY INTELLEKTNING BIZNES JARAYONLARIGA TA'SIRI

Abdusalomov Abdulfayz
Rahimov Lazizxon

Millat Umidi Universiteti BA 101-Guruh talabalari

KIRISH

Bugungi kunda texnologiyalar shunchalik tez rivojlanmoqdaki, kompaniyalar eski usullar bilan raqobatda tura olmayapti. Ana shunday sharoitda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari biznesning yangi harakatlantiruvchi kuchiga aylandi. Oddiy qilib aytganda, SI — bu kompyuterlarni odamlar kabi o'ylashga, o'rganishga va qaror qabul qilishga o'rgatish demakdir.

Ko'plab kompaniyalar hozir SI yordamida mijozlarga tezroq xizmat ko'rsatmoqda, xarajatlarini kamaytirmoqda va samaraliroq ishlashga erishmoqda. Lekin bu texnologiyaning o'z muammolari ham bor — ish o'rinlari qisqarishi, ma'lumotlar xavfsizligi va boshqalar.

Ushbu kurs ishining asosiy maqsadi — SI texnologiyalari biznes jarayonlariga qanday ta'sir qilayotganini o'rganish, ijobiy va salbiy tomonlarini tahlil qilish hamda kelajakda qanday yo'nalishda rivojlanishi mumkinligini baholashdan iborat.

2. Metodologiya

Tadqiqotni o'tkazish uchun asosan sifatli tahlil usulidan foydalanildi. Ya'ni raqamlar o'rniga hodisalar, tajribalar va holat tahlillari asosida xulosaga kelindi. Buning uchun 2019–2024 yillar oralig'ida chop etilgan 25 dan ortiq ilmiy maqola va sanoat hisobotlari o'rganildi.

Tahlil to'rtta asosiy yo'nalishda olib borildi: birinchisi — mijozlarga xizmat ko'rsatish (chatbot va avtomatik javob tizimlari), ikkinchisi — ishlab chiqarishni avtomatlashtirish, uchinchisi — marketing va savdo sohasida ma'lumotlardan foydalanish, to'rtinchisi — logistika va yetkazib berish zanjirini boshqarish.

Har bir yo'nalish bo'yicha SI joriy etgan kompaniyalar va etilmagan kompaniyalar o'rtasidagi farqlar solishtirildi. Ma'lumotlar ochiq manbalar — kompaniya yillik hisobotlari, McKinsey, Deloitte va PwC kabi tahliliy markazlar materiallari asosida to'plandi.

3. Natijalar

O'rganilgan materiallar shuni ko'rsatdiki, SI texnologiyalarini faol qo'llagan kompaniyalar bir necha sohalarda aniq natijalarga erishgan.

3.1. Ish tezligi va sifati oshgan

McKinsey (2023) hisobotiga ko'ra, SI joriy etgan kompaniyalarda takrorlanuvchi vazifalarni bajarish tezligi o'rtacha 40 foizga oshgan. Masalan, hujjatlarni tekshirish, ma'lumot kiritish kabi ishlar endi odamlar o'rniga avtomatik tizimlar tomonidan bajarilmoqda. Bu esa xodimlarning vaqtini yanada ijodiy va muhim ishlarga ajratish imkonini bermoqda.

3.2. Xarajatlar kamaygan

Tadqiqot natijalariga ko'ra, chatbotlarni mijozlar xizmatiga joriy etgan kompaniyalar xizmat ko'rsatish xarajatlarini 25–30 foizga qisqartirgan. Sababi — oddiy savollar va muammolar endi 24 soat davomida avtomatik tarzda hal qilinmoqda, qo'shimcha xodim yollash talab qilinmayapti.

3.3. Qaror qabul qilish aniqroq bo'lgan

Katta hajmdagi ma'lumotlarni tez tahlil qila oladigan SI tizimlari kompaniyalarga bozor tendensiyalarini oldindan ko'rish imkonini bermoqda. Masalan, Amazon va Alibaba kabi yirik kompaniyalar SI yordamida qaysi mahsulotga qachon talab ortishini oldindan aniqlashga muvaffaq bo'lmoqda.

3.4. Mijozlar qoniqishi oshgan

Shaxsiylashtirilgan xizmat ko'rsatish — ya'ni har bir mijozga uning qiziqishlari asosida tavsiya berish — SI ning eng kuchli tomonlaridan biri. Deloitte (2022) ma'lumotlariga ko'ra, SI asosidagi shaxsiylashtirilgan xizmatlar mijozlar sodiqligini o'rtacha 15 foizga oshirgan.

4. Muhokama

Yuqoridagi natijalar SI ning biznes uchun qanchalik foydali ekanligini yaqqol ko'rsatadi. Biroq bu texnologiyani ko'r-ko'rona qabul qilmaslik kerak — uning muayyan muammolari ham mavjud.

Eng ko'p muhokama qilinadigan muammo — ish o'rinlarining kamayishi. Bir tomondan, SI oddiy va takrorlanuvchi ishlarni o'z zimmasiga oladi, bu esa ba'zi xodimlar uchun qo'rquv tug'diradi. Biroq tarix ko'rsatganidek, har bir texnologik o'zgarish yangidan-yangi kasb va imkoniyatlarni ham yaratadi. SI ham eski ish o'rinlarini yo'q qilishi bilan birga IT, ma'lumot tahlili va SI boshqaruvi kabi yangi sohalarda talabni oshirmoqda.

Ikkinchi jiddiy muammo — ma'lumotlar xavfsizligi. SI tizimlari ishlashi uchun katta hajmdagi ma'lumot kerak. Bu esa foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlari qanday saqlanishi va kim tomonidan qo'llanilishi haqida savol tug'diradi. GDPR kabi xalqaro qoidalar bu masalani tartibga solishga harakat qilmoqda, lekin muammo to'liq hal qilinmagan.

Uchinchi xavf — SI tizimlariga haddan ortiq ishinish. Agar tizimda xatolik yuzaga kelsa va xodimlar mustaqil fikrlash ko'nikmalarini yo'qotgan bo'lsa, jiddiy oqibatlar kelib chiqishi mumkin. Shuning uchun kompaniyalar SI ni yordamchi vosita sifatida ishlatishi, yakuniy qarorni esa doimo inson qabul qilishi muhim.

Umuman olganda, muvaffaqiyatli natijaga erishgan kompaniyalar SI ni barcha muammolarning yechimi sifatida emas, balki mavjud jarayonlarni yaxshilashning bir yo'li sifatida qabul qilgan. Aynan shu yondashuv — texnologiya va inson hamkorligi — eng samarali model ekanligi ko'rsatildi.

5. Xulosa

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt bugungi biznes uchun ixtiyoriy emas, balki zaruriy vositaga aylanib bormoqda. U to'g'ri qo'llanilganda ish samaradorligini oshiradi, xarajatlarni kamaytiradi va mijozlar bilan munosabatni yaxshilaydi.

Biroq har qanday yangi texnologiya kabi, SI ham ehtiyotkorlik bilan joriy etilishi kerak. Xavflarni oldindan ko'ra bilish, xodimlarni qayta tayyorlash va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash — bu jarayonning ajralmas qismlari.

Kelajakda SI texnologiyalari yanada rivojlanishi va biznes jarayonlarning yanada ko'proq qismini qamrab olishi kutilmoqda. Shu sababli, kompaniyalar ham, xodimlar ham ushbu o'zgarishlarga tayyor bo'lishi strategik ahamiyatga ega.